
KÜRESEL GÖÇ KRİZLERİ VE ULUSLARARASI GÖÇLERİN GELECEĞİNE İLİŞKİN BİR DEĞERLENDİRME

Muzaffer BİMAY

Doç. Dr., Batman Üniversitesi, SBMYO
ORCID: 0000-0002-6742-2852

Öz

Küreselleşen dünyada gelir dağılımı adaletsizliği, iklim değişikliklerinden kaynaklanan çevresel sorunlar, uluslararası enerji kaynaklarının paylaşım mücadelesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan savaş ve çatışmalar uluslararası göçleri arttırmış ve büyük ölçüde şekillendirmiştir. Bu durumun, bugün olduğu gibi gelecekte de yeni göç krizlerine neden olacağı düşünülmektedir. Buradan hareketle yapılan bu çalışmanın amacı, toplumsal değişimin en önemli katalizörü olan uluslararası göçün önümüzdeki yıllarda nasıl bir sürece evrileceğini ve hangi göç krizlerine sebep olacağını tartışmaya açmaktır. Bu tartışma çoğunlukla üç göç türü üzerinden gerçekleştirilen krizlere odaklanmıştır. Bunlar; küreselleşmeyle birlikte teknolojik ve ekonomik gelişmelere bağlı olarak yapılan/yapılacak gönüllü göçler, savaş, iç çatışmalar gibi nedenlerle yapılan/yapılacak zorunlu kitlesel göçler ve küresel ısınma kaynaklı iklim değişikliğinin neden olduğu/olacağı iklim göçleridir. Bu bağlamda yapılan çalışma, literatür tarama yöntemi kullanılarak bir derleme çalışması olarak hazırlanmıştır. Çalışma da, modern öncesi ve sonrası göç krizlerine ilişkin arka plan incelenmiş ve daha sonra muhtemel göç krizleri ve bu krizlere yönelik önlemler irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uluslararası Göç, Küreselleşme, Göç Krizleri.

GLOBAL MIGRATION CRISES AND AN ASSESSMENT ON THE FUTURE OF INTERNATIONAL MIGRATIONS

Abstract

In the globalizing world, the inequality of income distribution, environmental problems caused by climate changes, the struggle for the sharing of international energy resources and the resulting wars and conflicts have increased and shaped international migration to a large extent. It is thought that this situation will cause new migration crises in the future as it is today. From this point of view, the aim of this study is to discuss how international migration, which is the most important catalyst of social change, will evolve in the coming years and which migration crises it will cause. This discussion has mostly focused on crises that occur over three types of migration. These; Voluntary migrations due to technological and economic developments with globalization, forced mass migrations due to reasons such as war and internal conflicts, and climate migrations caused/will be caused by climate change caused by global warming. In this context, the study was prepared at the theoretical level with the literature

review method. In the study, the background of pre- and post-modern migration crises was examined, and then possible migration crises and measures for these crises were examined.

Keywords: Migration, International Migration, Globalization, Migration Crises

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun yeryüzünde var olmasından beri süregelen göçler, tarih boyunca çeşitli şekillerde ortaya çıkmıştır. Tarihsel olarak göçler, bazen daha iyi fırsat ve imkanlar elde etmek amacıyla gönüllü; bazen de iç çatışma, savaş, dinsel ve diğer şiddet olayları, kıtlık, doğal afet, iklim değişiklikleri gibi tehlikeler nedeniyle zorunlu olarak gerçekleşmiştir (Bimay, 2021; Bodvarsson ve Van der Berg, 2009; Faist, 2003; İçduygu ve Sirkeci, 1999; Kaypak ve Bimay, 2016; Tekeli ve Erder,1978). Ancak 21. yüzyılın başlarından itibaren neo-liberal politikaların yol açtığı adaletsiz gelir dağılımı, ekonomik krizler, iklim değişikliklerinden kaynaklanan çevresel sorunlar, uluslararası enerji kaynaklarının paylaşım mücadelesi ve bunun sonucunda ortaya çıkan savaş endüstrisinin derinleştirdiği çatışmalar gibi nedenlerle göçler yeni bir sürece evrilmiştir. Özellikle küreselleşme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak göç hareketleri sürekli artmış ve düzensiz bir şekilde gerçekleşmiştir (Aleshkovski, 2017; Mills, 2009). Böylece uluslararası göçler, daha önceki dönemlerden farklılaşarak kapsama alanı oldukça genişlemiş ve çok katmanlı, hızlı, yoğun ve geçişkenli bir nitelik kazanarak düzensiz bir şekilde mekânlara yönelmiştir (Castles ve Miller, 2008: 7). Göçlere ilişkin ortaya çıkan bu durum, göç krizlerini derinleştirmiş ve giderek daha karmaşık bir hale sokmuştur.

Bugün dünyada her otuz kişiden biri göçmen olarak yaşamını sürdürmektedir. Küresel tahminlere göre 2020’de dünyada yaklaşık 281 milyon uluslararası göçmen olduğu ve bunun da küresel nüfusun yüzde 3,6’sına denk geldiği belirtilmektedir (UNHCR, 2021). Bu rakam, 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan Yeni Koronavirüs Hastalığı (COVID-19) nedeniyle yapılan seyahat kısıtlamalarına rağmen yarım asır öncesinden üç kat daha fazladır. Bu denli artan göçlerin toplumlar üzerinde etkileri gittikçe derinleşmekte ve toplumların kültürel, sosyal ve etnik yapısının değişmesine yol açmaktadır (Karpat, 2013:10). Devletler, bu türden göç hareketleri ve bunların doğurduğu sorunlar nedeniyle yönetim zafiyetleri yaşamakta ve göçmenlerin sömürülmesi, yabancılaştırılması ve ayrımcılığa maruz kalmaları nedeniyle entegrasyondan kaynaklı göç krizleri yaşamaktadırlar (Bulut ve Bimay, 2021:438). Bu krizler nedeniyle göçler, sadece kaynak ya da gidilen ülkelerin sorunu olmaktan çıkmakta, tüm dünyayı etkileyen bir olguya dönüşmektedir.

Yukarıda ifade edilen küresel sorun alanları nedeniyle gelecekte de uluslararası göçlerin artarak devam edeceği düşünülmektedir. Özellikle Irak, Suriye, İran, Afganistan ve Ukrayna’dan Dünyanın kuzey ve güney bölgelerine doğru düzensiz olarak yapılan göçler ve bunların yarattığı krizler bu durumu çok açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Benzer şekilde iklim değişiklikleri nedeniyle son dönemlerde ortaya çıkan “iklim göçleri” yeni göç krizlerinin habercisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçlerin geleceğinin tam olarak nereye evrileceğine ilişkin kesin bir önerme ortaya koymak bugün için imkânsız görünse de, göçün tarihsel arka planı ve günümüz göç krizlerinden hareket ederek göçlerin geleceğine ilişkin bazı saptamalarda bulunulabilir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmanın amacı,

önümüzdeki yıllarda küresel göçün nasıl bir sürece evrileceğini mevcut göçler üzerinden tartışmaya açmaktadır. Çalışmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

- Göçün tarihsel arka planından yola çıkarak önümüzdeki dönemlerde küreselleşmenin göçler üzerindeki etkileri neler olacaktır?
- Sürekli artan göçlerin önümüzdeki dönemlerde yöneleceği bölgeler ve yaratacağı göç krizleri nelerdir?

Göçe ilişkin yerli ve yabancı yazındaki çalışmaların çoğu, özellikle savaş ve çatışma nedeniyle yapılan göçlerin günümüzdeki entegrasyon sorunlarına ilişkin araştırma ve derlemelerden oluşmaktadır (Akdeniz, 2014; Aktaş, 2018; Apak, 2014; Aslan ve Güngör, 2019; Bimay, 2020; Bulut, Kayagil ve Karpuz, 2016; Çetin, 2016; Duğan ve Gürbüz, 2018; Duman, 2019; Joppke, 2012; Karasu, 2016; Kirişçi ve Karaca, 2015; Kymlicka, 2012; Philips, 2012; Süleymanov, 2016). Dolayısıyla göçlerin geleceğine ilişkin araştırma ve derlemelerin yetersiz olması bu çalışmanın yapılmasında etkili olmuştur. Çalışma üç başlık üzerine kurgulanmıştır. İlk bölümde göç olgusunun tarihsel arka planına değinilmiştir. İkinci bölümde göçün küreselleşmesi ve ortaya çıkan göç krizleri açıklanmıştır. Son bölümde ise küresel göç artışlarının geleceği üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak bu çalışmada, göç olgusunun günümüzde olduğu gibi gelecekte de hayatımızın içinde yer alacağı ifade edilmiş ve buradan yola çıkarak uluslararası aktörlerin belirleyeceği siyasi yol haritasına ihtiyaç olduğu ve bu yol haritasına devletlerin kayıtsız ve koşulsuz olarak uyması gerektiği belirtilmiştir.

2. GÖÇ OLGUSUNUN TARİHSEL ARKA PLANI

İnsanlık tarihinden 18. yüzyıla kadar kaynakların tükenişi, iklimin değişimi, salgın hastalıklar ve savaş gibi nedenlerden dolayı insanlar sürekli olarak mekân değiştirmek zorunda kalmışlardır. 19. yüzyıldan itibaren Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkardığı Yeni Dünya Düzeni ile birlikte sömürgecilik ve kapitalizmin doğurduğu modern hayat ve 20. yüzyılda ortaya çıkan savaşlar, küreselleşme ve teknolojiadaki gelişmeler göçün miktarını arttırmakla kalmamış, aynı zamanda uluslararası göçün önemini, hacmini ve etkilerini de arttırmıştır (Castles ve Miller, 2008:7). Dolayısıyla Sanayi Devrimi, Soğuk Savaş dönemi ve küreselleşme sürecini de içinde barındıran modern hayatın etkisiyle göç süreci iki farklı dönemde incelenmiştir. Modern dönem öncesi ve modern dönem göçleri şeklinde açıklanan göç süreci (Bimay, 2019:1136), göçlerin niteliğinin ortaya çıkarılması açısından da önemlidir.

2.1. Modern Dönem Öncesi Göçler

Bilim adamlarının arkeolojik, filolojik ve yazılı metinleri dikkate aldığı modern dönem öncesi göç hareketleri, M.Ö. 1,5 milyon ile 5000 yılları arasında Homo erectus ve Homo sapiens'in ilk insan yerleşimlerinin olduğu Doğu Afrika'dan çıkıp diğer kıtalara yayılmasıyla ortaya çıkmıştır (Koser, 2007:1). M.Ö. 3500-3000 yıllarında, uygun iklim şartları, verimli topraklar, örgütlü sosyal yaşamın getirdiği sulu tarım ve kentsel yaşam alanlardaki gelişmeler nedeniyle özellikle Mezopotamya bölgesine zorunlu göç hareketleri yaşanmıştır. Benzer şekilde bu bölgeye Sümerler, Akadlılar, Aramiler ve Sami göçleri de gerçekleşmiş ve bu göçler, Mezopotamya'nın temel topluluklarını ortaya çıkartmıştır (Kinal, 1983:283). Bu süreç, aynı zamanda dönemin ticaret ve planlı kent merkezlerini içinde barındıran imparatorluk düşüncesini de geliştirmiştir (Koroğlu, 2006:12-14).

Tarihte bilinen en büyük kitlesel göçler, batıya yapılan “Kavimler Göçü” ile ortaya çıkmıştır. İki dönemde ortaya çıkan bu göçler sonucunda üç kitada önemli toplumsal değişimler meydana gelmiştir. İlk dönem, M.S. 375 yılında Hunların, Çinlilerin egemenliğinden kurtulmak için Gotların ve Ön Slavlar'ın yaşadıkları Karadeniz'in kuzeyin girmesiyle başlamıştır. Bugünkü Avrupa devletlerinin temelini atıldığı bu göçler sonucunda çoğunluğu Cermen olan ve bölgede yaşayan Vizigotlar, Ostrogotlar, Gepitler ve Vandalların batıya yönelmesine neden olmuştur (Bury, 1928). İkinci dönem kavimler göçü ise 8. yüzyılda İspanya'nın Müslümanlar tarafından ele geçirilmesinden sonra Kuzey Afrika ve Arap Yarımadasından bugünkü Avrupa'ya Müslüman göçleri yaşanmış, ancak 15. yüzyıldaki Haçlı Seferleri sonucu Avrupa'nın belli bölgelerinin Müslümanlardan alınması ile Müslüman ve Yahudilerin tersine göçleri gerçekleşmiştir (Karpas, 2013:72). 15. yüzyıldan sonra Avrupalılar, uzun yıllar boyunca Amerika kıtasında yaşayan ve “Kızılderili” olarak bilinen halkı göçe zorlamış ve Aztek, Maya ve İnka gibi medeniyetlerin yok edilmesine neden olmuştur (Karpas, 2013:9). Genel olarak modern öncesi göçlere bakıldığında yapılan göçlerin gerçek anlamda bir yerleşme için yapılmadığı, daha çok savaş vb. nedenlerle bulunduğu yeri terk etmek zorunda kalan kitlesel göçler olarak gerçekleştiği görülmektedir.

2.2. Modern Dönem Göçleri

Modern dönemde göçler, genellikle nedenleri ve niteliği açısından modern öncesi göçlerden ayrılmaktadır. Bu göçler, genel olarak Sanayi Devrimi, dünya savaşları, Soğuk Savaş dönemi, Küreselleşme ve vekalet savaşları dönemindeki sosyo-ekonomik ve siyasal gelişmelerle ilişkili gerçekleşmiştir. Modern göçler, Wimmer ve Schiller (2003:586-594; 2022:312-316) bu bağlamda yaptığı “1870–1918”, “1919–45”, “1946–89” ve “1990'dan günümüze” şeklindeki dönemsel sınıflandırılması dikkate alınarak açıklanmıştır.

İlk dönem (1870-1918), Birinci Dünya Savaşına kadar devam eden ekonomik kriz ve durgunlukların yanı sıra ulusal çıkar, milliyetçilik ve sömürgeciliğin yaygınlaştığı, ulus-devlet inşası fikrinin artarak geliştiği, emek talebinin yaşandığı yıllardır. Bu dönem göçlerinin oluşmasında Sanayi Devrimine ilişkin düşünce kalıpları ve sosyal, ekonomik düzenlemeler etkili olmuştur (Massey vd. 1998:3). Belli ülkelerde göçü teşvik edici politikalar uygulanmış ve göç akımları önündeki engeller kaldırılmıştır. Bu dönemdeki göç yönelimleri, sermaye birikiminin sanayileşmeye bağlı olarak çoğunlukla Avrupa dışındaki bölgelerden Batı Avrupa'ya, Amerika'ya ve bir dereceye kadar Avustralya'ya doğru gerçekleşmiştir. Özellikle Amerika'da, 1861-1920 yılları arasında oluşan ulus inşası ve ekonomik gelişmeler nedeniyle, yaklaşık 12 milyon insanın Afrika'dan Amerika'ya göç etmeye zorlandığı belirtilmiştir (Koser, 2007:2). Yine bu dönemde Batı Avrupa'da, özellikle İngiltere, Almanya, Polonya, İtalya, İrlanda, Fransa ve benzeri ülkelerde sanayileşme, çok uluslu devlet ve onun yarattığı sömürge politikaları nedeniyle ihtiyaç duyulan emeğin göçler yoluyla karşılanması yoluna gidildiği ve 18 milyondan fazla insanın göçe zorlandığı ifade edilmiştir (Castells, 1997:273).

1919-45 yılları arasında geçen ikinci dönem, çağdaş göç kavramının geliştiği ve metodolojik milliyetçiliğin yükseldiği ve yeni göçlerin ortaya çıktığı bir sürece denk gelmektedir. Ulus-ötesi göçlerin yaygınlaşmasıyla birlikte sınırların

güvenliği için göçün denetlenmesi, sınırlanması ve kontrol edilmesi gündeme gelmiştir. Bu durum, planlı bir süreç yerine kültürleşme ve asimilasyon etme süreçleriyle yoğunlaşmış ve göçmenlerin serbest dolaşım hakları kısıtlanmıştır. Göçmenler artık sadece bir güvenlik riski olarak değil, aynı zamanda ülkeyi yok eden bir unsur olarak görülmeye başlanmış ve süregelen ulus inşası projesine büyük bir meydan okuma haline gelmiştir. Bu durum ile birlikte sınır denetimleri ve göçmenlerin asimile edilme uygulamaları yaygınlaşmış, sınır ötesinden gelen göçmen akışları sınırlandırılmış ve etnik soykırımların artmasına neden olmuştur (Wimmer ve Schiller, 2002:312-316). Özellikle Birinci ve İkinci Dünya Savaşı ile birlikte milyonlarca insanın göç etmesi bu kapsamda değerlendirilmiştir (Giddens, 2010:522).

Soğuk Savaş döneminde Avrupa'nın Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile rekabeti, sosyal demokrat ideolojilerin sosyal refah kapitalizmi geliştirmesini teşvik etmiştir. Bu dönemde sanayileşen ülkelerdeki iş gücü talebi işçi göçüne neden olmuştur. Nitekim II. Dünya Savaşı'ndan sonraki yıllarda Avrupa'da gelişmiş sanayileşmenin doğurduğu canlı sermayeyi dolaşıma koyabilmek için nitelikli ve niteliksiz iş gücü ihtiyacı, başta Türkiye olmak üzere birçok Ortadoğu, Asya ve Afrika ülkesinden talep edilmiş ve ardından yoğun bir emek göçü yaşanmıştır (Castles ve Miller, 2008:7). 1970'lerde meydana gelen petrol krizi, borç krizleri, sanayi istihdamında azalma, Ortadoğu, Afrika, Orta Asya, Doğu'daki karışıklıklar, etnik ve iç savaşlar nedeniyle düzenli emek göçü azalmış, bunun yerine savaştan kaçanların yasa dışı göç, sığınmacı ve mülteci¹ şeklinde Sahra altı ve Kuzey Afrika, Güneydoğu ve Orta Asya ve Doğu Avrupa'dan Avrupa Birliği ülkelerine doğru yeni göç hareketleri olarak gerçekleşmiştir (Brewer ve Yüksek, 2006:7-8). Bu dönemde "ulus-devlet", "devlet sınırları", "milliyet" ve "çok kültürlülük" kavramları ön plana çıkmış ve daha planlı işçi göçleri teşvik edilmiştir (İçduygu vd., 2014:50).

1980'lerden itibaren küreselleşme ile birlikte uluslararası bütünleşmenin hızlandığı, çeşitlendiği ve yoğunlaştığı yıllardır (Giddens ve Sutton, 2014). Özellikle Afrika, Latin Amerika, Avrupa ve Orta Asya'nın birçok bölgesinde yıkım ve parçalanmalar nedeniyle daha yoğun bir göç süreci yaşanmış ve eski döneme göre belirsiz bir durum ortaya çıkmıştır (İçduygu ve Biehl, 2012:9). Göçün önemi ve hacminin arttığı bu dönemde Güney Avrupa (İspanya, Portekiz, Yunanistan ve İtalya), Asya ve Afrika'dan göç edenler için bir transit güzergâh haline gelmiştir. Çok karmaşık ve bir o kadar belirsizlik taşıyan bu durum karşısında göç yönetimi ve göçe ilişkin bilgi akışı yetersiz kalmıştır (Crisp, 1999:2). Bu durum, "göç

---

¹ 28 Temmuz 1951 yılında imzalanan ve 22 Nisan 1954 tarihinde yürürlüğe giren Birleşmiş Milletler (BM) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'nin 1. maddesinde mülteci, "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs" olarak tanımlanmaktadır. Böylece mülteciler, uluslararası hukukta özel olarak tanımlanmakta ve korunmaktadırlar. "Sığınmacı" ise mülteci statüsü almaya yönelik başvurusu henüz karara bağlanmamış kişiler olarak tanımlanmaktadır. Ülkeler, sığınmacı statüsü tanıyıp tanınamakta serbesttirler. Dolayısıyla sığınmacı ve mülteci arasındaki temel fark, uluslararası korumadan yararlanıp yararlanmamasına göre ortaya çıkmaktadır (Bimay, 2020:11-14).

karşıtlığı” ve “kısıtlayıcı uygulamaları” beraberinde getirmiştir (Ateş ve Yavuz, 2017:1288).

2001 yılında yaşanan “11 Eylül” saldırısının ardından gruplar üzerinden dünyada başlayan vekalet savaşları, 2011 yılında Suriye’de yaşanan iç çatışmalardan kaynaklı 7 milyondan fazla insanın kitlesel göçüne neden olmuştur (UNHCR, 2022). Benzer şekilde Rusya-Ukrayna Savaşı ile birlikte 2022 yılının ilk aylarında 7 milyon 707 bin kişi sığınmacı veya mülteci olarak sınırdaki ülkelere göç etmiş ve 5 milyondan fazla kişi ise savaş nedeniyle mahsur kalmıştır (IOM, 2022). Bu yeni dönemde Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ve BM Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) gibi ulus üstü örgütler aracılığıyla yönetilen göç süreçleri gittikçe daha karmaşık bir hale gelmiştir.

Modern dönemde Türkiye’ye yapılan göçler, Osmanlı’nın son dönemlerinden itibaren yoğunlaşmaktadır. Başlangıçta Batı ülkelerinden Osmanlı’ya Yahudi ve diğer unsurların sığınma girişimleri, ardından kaybedilen topraklardan başta Kafkaslardan olmak üzere Osmanlıya binlerce Müslüman ve Hristiyan göçü gerçekleşmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan itibaren Almanya’dan ve başta Yunanistan olmak üzere Balkanlardan yaklaşık 1 milyon 185 bin; 1988-2000 yılları arasında ise Bulgaristan, Bosna, Kosova ve Irak’tan yaklaşık 900 bin ve son olarak 2011 yılından itibaren Suriye, Irak, Afganistan ve Ukrayna’daki çatışmalardan kaçan 5 milyondan fazla sığınmacı ve mülteci Türkiye’ye göç etmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2022). Coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle Türkiye, gelecekte de bu türden göçlerin transit ve uğrak yeri haline gelmesi beklenmektedir.

3. KÜRESEL GÖÇ KRİZLERİ

İnsanlık tarihi kadar geçmişi olan göç olgusu, son dönemlerde yaşanan olaylar nedeniyle yeni bir boyut kazanmıştır. Dünyada yaşanan ekonomik gelişmeler, siyasal mücadeleler ve çatışmalar nedeniyle göçler, hızlanarak, farklılaşarak, küreselleşerek, kadınsallaşarak, siyasallaşarak ve hacim olarak büyüyerek yeni form ve şekillerde karşımıza çıkmıştır (Castles ve Miller, 2008:14). Özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Sovyet bloğunun yıkılması ile yaşanan Soğuk Savaşın ardından göçler yapısal bir değişime uğramıştır. Küreselleşme ile gerçekleşen bu değişim ve dönüşümden uluslararası göçler nitelik ve nicelik olarak etkilenmiş ve ülkeler, göç krizleriyle karşı karşıya kalmıştır.

3.1. Göçün Küreselleşmesi ve Uluslararası Göçlerin Farklılaşması

Günümüzde toplumlar üzerinde güçlü bir şekilde etki yaratan ve önemli değişim ve dönüşümlere neden olan olgu küreselleşme veya diğer adıyla globalleşmedir. Küreselleşme, dünya üzerinde dolaşıma sokulan kültürlerin, düşüncelerin ve ürünlerin uluslararası bütünleşme sürecidir. Küreselleşme ile evrensel bir köye dönüşen dünyada zaman ve mesafe açısından daralma olmakta (Yılmaz ve Horzum, 2005:105), sosyal ilişkiler yoğunlaşmakta, sınırların geçişkenlikleri artmakta ve mekânsal olarak birbirlerinden çok uzak olan bölgeler birbirinden etkilenmektedir (Kartal, 2007:254). Bu etkilenme bir taraftan ekonomik ve kültürel bütünleşmeyi sağlarken diğer taraftan bu türden alanlarda ayrışmayı da beraberinde getirmekte ve toplumsal değişime neden olmaktadır.

Geçmiş Batı kapitalizminin başlangıcı olan 1492'li yıllara dayanan küreselleşmenin politik ve ekonomik olarak birçok disiplin alanını etkilemesi 20. yüzyılda olmuştur (Harvey, 2015:260). Bu dönemde toplumsal değişme içerisinde küreselleşmenin neden olduğu en büyük olaylardan biri de uluslararası göçlerdir. Küreselleşmeyle birlikte uluslararası göçler, 1980'lerden itibaren önemli ivme kazanmış ve göç hareketlerinde hızlanma, yoğunlaşma ve çeşitlilik yaşanmıştır (Castles ve Miller, 2008:7). Bu süreçte göç, daha dinamik, karmaşık ve çok boyutlu bir olgu haline gelmiştir. Göç, eskiden bir noktadan bir noktaya tek yönlü bir hareketlilik olarak varsayılırken, küreselleşme ile birlikte çok yönlü bağlantıları olan ve kamusal kimlikleri birden fazla devletle ilişkili çok yönlü ve ulus aşırı bir hareket olarak ortaya çıkmıştır (Aksoy, 2007:427).

Uluslararası ağsal etkileşimler sayesinde göçün küreselleşmesi üç şekilde karşımıza çıkmaktadır. Birincisi, küresel ekonominin daha entegre bir şekilde büyümesidir. Bu durum devletlerin, dünyadaki piyasa entegrasyonunun arz ve talep etkileri karşısında sürekli tetikte olmalarını sağlamaktadır. İkincisi, bireylerin başka yerlerdeki fırsatları öğrenmelerini ve düşük maliyetle birçok fırsattan yararlanmasını sağlayan kitle iletişim araçlarındaki gelişmelerdir. Üçüncü olarak zayıf, bölünmüş, iç çatışma içinde olan ve çoğunlukla otokratik yapılara sahip ulus devletlerde yaşanan güvenlik, kimlik, aidiyet sorunları ve kaçışlardır (Cohen, 1997).

Küreselleşme ile birlikte göçün çeşitleri artmış ve farklı göç statüleri ortaya çıkmıştır. Göçün niteliği de ülkeden ülkeye değişmekle birlikte göç edenler cinsiyet, ırk, etnik köken ve yasal statü kriterlerine göre mülteciler, sığınmacılar, yerinden edilmiş kişiler, vasıflı-vasıfsız, düzenli ve düzensiz, göç alan, göç veren, aile birleşimi, transit (Düvell, 2006:4), geriye dönüş hareketleri, geçici koruma, emek, öğrenci ve beyin göçü (İçduygu, 2010:22), yerli ve yabancı şeklinde farklılaşmıştır. Diğer taraftan küreselleşmeyle birlikte diaspora, etnisite, asimilasyon, çok kültürlülük, entegrasyon kavramları da göç literatüründe sık sık kullanılmaya başlanmıştır (Çelebi, 2011:9-13). Dolayısıyla göçün küreselleşmesiyle göçe ilişkin yapılan sınıflandırmalar ve nitelendirmeler eskiye göre daha belirgin hale gelmiştir.

3.2. Uluslararası Göç Krizi ve Temel Nedenleri

Eskiden insanlar olumsuz iklim şartları, toprağın verimsizleşmesi, kuraklık, deprem gibi doğa olaylarına karşı güçsüzlüklerinden dolayı göç etmek zorunda kalmaktaydı. Oysa günümüzde göçler, insanlar ve toplumlar arasındaki sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal nedenlerden kaynaklanmakta ve yeni göçler yeni biçimleriyle ortaya çıkmaktadır (Abadan-Unat, 2002:252; Taş, Koçar ve Çiçek, 2017:1371). Bu şekilde ortaya çıkan göçler sonucunda sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve psikolojik birçok sorun ile karşılaşılabilen ve bu durum yeni göç krizlerini yaratmaktadır. Göçmenlerin gittikleri ülkelerde aldıkları statü ve göç edilen ülkenin kabul durumu gibi entegrasyon süreçleri de göç krizlerini tetiklemektedir. Ayrıca göçmenlerin sömürülmesi, yabancılaştırılması ve ayrımcılığa maruz kalmaları da göç krizlerini ortaya çıkartmaktadır (Koser, 2007). Bu nedenle göç krizleri; göç olayları, bu olaylar sonucunda göçmenin varış noktasında tutunma durumu ve göç sonrası süreçlerden kaynaklanmaktadır.

Küresel göç krizlerini ortaya çıkaran dönemsel ve yapısal göç türleri bulunmaktadır. Günümüzde bu türden krizleri ortaya çıkaran en önemli göç türleri şunlardır:

- Teknolojideki gelişmelere bağlı olarak ekonomik entegrasyonun ortaya çıkardığı küresel göç akımları.
- Artan savaşlar ve iç çatışmaların ortaya çıkardığı zorunlu göçler.
- Göçün küreselleşmesiyle birlikte ulus-devletlerin güvenlik eksenli politikaları ve bunun yol açtığı yeni kitlesel göçler.
- Küresel ısınma kaynaklı olarak yaşanan iklim değişikliğinin sebep olduğu kitlesel göçler.

Uluslararası ekonomik entegrasyon girişimleri, özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası hız kazanmaya başlamıştır. Savaş sonrası paramparça olmuş ekonomik bileşenleri sisteme tekrar entegre etmek için oluşturulan Bretton Woods sistemiyle istikrarlı para birimleri, serbest ticaret ve küresel bağımlılık ilişkileri farklı bir sürece girmiştir (Görgün, 2018:1156). 1980'lerden itibaren küreselleşmenin de etkisiyle ülkeler, ekonomik çıkarlarını koruyabilmek amacıyla ikili veya çok taraflı işbirliği arayışları içerisinde bir takım ekonomik anlaşmalar yaparak bir ekonomik entegrasyon süreci içine girmişlerdir. Ülkeleri bu işbirliğine yönelten nedenlerin başında genişleyen piyasa sayesinde ölçek ekonomilerini kullanmak, içsel ve dışsal ekonomilerin imkanlarından yararlanmak, üretim faktörlerinin dağılımı, rekabet artışı ve siyasi ilişkilerdir (Hepaktan ve Çınar, 2011:68-69).

Küreselleşmenin ve neo-liberal politikaların etkisiyle birbirine bağımlı hale gelen ülkeler ekonomik kazanım sağlamış, ancak beraberinde birçok soruna da karşılaşmışlardır. Ekonomik entegrasyon, özellikle neoliberal ekonomik politikaların düalist yapısı nedeniyle gelirde, özgürlükte, sosyal ve kültürel alanlarda yarattığı eşitsiz ortam göçlerin artmasına neden olmuştur (Mills, 2009:5). Göçler sonucunda bir taraftan işçi dövizleri, diaspora, bilgi ve teknoloji transferi, beyin göçü ile ekonomik entegrasyon sağlanırken (Aktaş, 2014:37), diğer taraftan gelişmiş ülkelerde nüfusun yaşlanması sonucu ortaya çıkan işgücü ihtiyacı için gelişmekte olan ülkelere gelişmiş ülkelere yoğun göçler yaşanmıştır (Tok ve Korkut, 2012:5). 20. yüzyılda İspanya, Portekiz, İtalya, Yunanistan, Yugoslavya ve Türkiye'den Batı Avrupa ülkelerine; Meksika ve Karayipler'den Amerika'ya; Hindistan, Bangladeş, Mısır ve Yemen'den Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Bahreyn ve Suudi Arabistan'a; İtalya, Almanya ve Portekiz'den İsviçre'ye önemli ölçüde işgücü transferi gerçekleşmiş (Görgün, 2018:1156-1157) ve bu göçler sonucunda entegrasyon sorunları ortaya çıkmıştır.

Göçün nedenleri ekonomik olmakla birlikte 21. yüzyılda yaşanan küresel göçün nedenleri arasında iç ve dış çatışmaları içeren siyasi nedenler de gelmektedir. Bilindiği üzere insanoğlu, var olma sürecini devam ettirebilmek için ilk başlarda temel gereksinimlerini doğadan temin etmeye çalışmış; ancak kaynaklar yetersiz hale geldiğinde doğayı dönüştürme yerine savaş ve istila yöntemleriyle başka yerlere göç etme yoluna gitmiştir (Manning, 2005:1). Özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, çok uluslu devletlerin parçalanmasıyla birlikte ortaya çıkan etnik yapıların kendi aralarındaki siyasi ve ekonomik çekişmeleri beraberinde birçok zorunlu ve kitlesel göçleri meydana getirmiştir (Çelebi, 2011:13). İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bağımsızlık savaşı veren birçok Üçüncü

Dünya ülkesinden gelişmiş Batı ülkelerine sığınma hareketleri şeklinde göçler gerçekleşmiştir (UNHCR, 2022). 1980'li yıllardan itibaren küreselleşmenin ve siyasal mücadelelerin meydana getirdiği krizler nedeniyle kitlesel göçler artmaya devam etmiştir. 1989'da sona eren Soğuk Savaşın ardından SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Batı'ya doğru kitlesel göçler yaşanmıştır (Castles ve Miller, 2008:11-15). İran Devrimi ve İran-İrak Savaşından sonra ülkelerini terk eden birçok insan, Türkiye üzerinden yeni bir göç geçiş koridoru açarak Doğu'dan Batı'ya doğru yönelmesi ile uluslararası göçlerde artışlar meydana gelmiştir.

Öte yandan göçün küreselleşmesiyle birlikte kimi zaman göçen bireylerin kendi ülkelerinde veya göç ettikleri ülkelerde değişimi başlatan kısıtlımları çababildikleri görülmektedir (Kazgan, 2005:222). Bu değişim bazen Suriye ve Irak gibi ülkelerde toplumun parçalanmasına ve yeni kitlesel göçlere neden olmakta, bazen de İsrail Devleti gibi parçalanmış toplumları bir araya getirmesine neden olmaktadır. Göçler ayrıca günümüzde olduğu gibi Suriye ve Ukrayna, Güney Sudan, Orta Afrika Cumhuriyeti, Yemen, Afganistan'dan diğer bölgelere yaşanan savaş ve iç çatışma kaynaklı göçler nedeniyle birçok uluslararası göç krizlerine de sebep olabilmektedir (Develi, 2017:1348-1349). Özellikle göç edilen ülkelerde göç olgusunun tehdit niteliğinin ön plana çıkartılması göçmenlere karşı güvenlik önlemlerini ön plana çıkartarak yeni göç krizlerine neden olmaktadır (Huysmans, 1998:500). Bu krizler, "yabancı düşmanlığı" nı artırmakta ve "biz" ve "onlar" ayrımı toplumsal ayrışma şeklinde ortaya çıkmaktadır. Son dönemlerde Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkelerinin çoğu, daha sıkı sınır kontrolleri, kimlik kontrolleri, işyeri denetimi, izinsiz girişleri denetlemek için yeni teknolojik denetimleri ve caydırıcı cezaları da içeren birçok uygulama hayata geçirilmekte ve yasal değişikliğe gidilmektedir. Hatta ülke içinde göçmenlerin iş bulma, sosyal güvenlik ve eğitim gibi birçok imkândan yararlanmaları için elde etmesi gereken belgelerin temini zorlaştırılmaktadır. Kanada'da 1995 yılında çıkarılan İstihdam Yasası, Norveç'te yasadışı göçle mücadelede kurumlararası bilgilerin toplandığı merkezi bir büronun kurulması, Fransa'da yabancıların istihdamının hükümetin onayına bağlanması, ABD ve Kanada'da düşük gelirli grupların akrabalarının yanlarına yerleşme zorunluluğu (Castles ve Miller, 2008:167), Türkiye ve AB arasında yapılan geri kabul antlaşmaları da bu kapsamada değerlendirilmektedir.

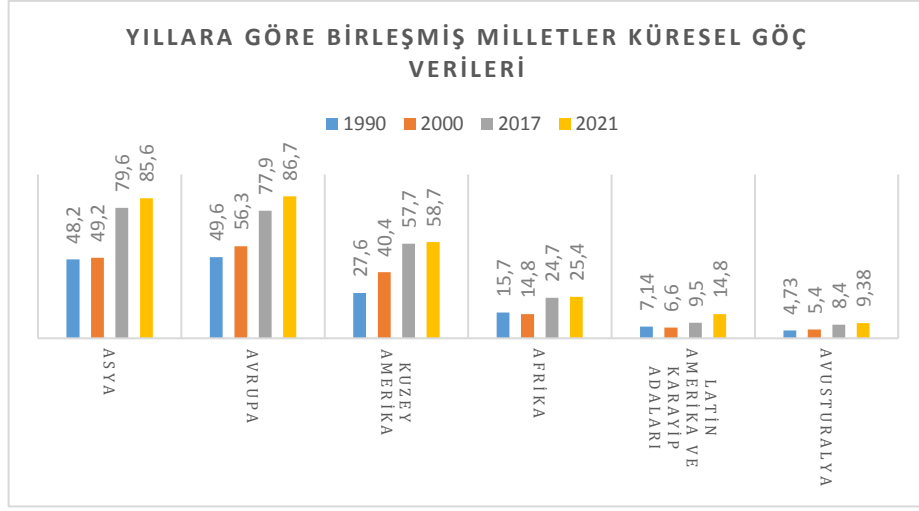
Son elli yılda dünyanın karşı karşıya kaldığı önemli göç krizlerinden biri de küresel iklim değişiklikleri nedeniyle ortaya çıkan "iklim göçleri"dir. Küresel ısınma, ozon tabakasının incelmeye başlaması, okyanus suyu sıcaklıklarındaki değişim, buzul alanlardaki erimeler, ormansızlaşma, erozyon, yeraltı sularının azalması gibi doğrudan etkilerinin yanı sıra su kıtlığı, gıda yetersizliği, hava kirliliği gibi dolaylı etkileri nedeniyle iklim krizi, çok boyutlu ve karmaşık yapısıyla bir çoğaltan etkisi yaratarak uluslararası göçlerin artmasına neden olmaktadır. UNHCR raporuna göre iklim değişiklikleri nedeniyle 2008 yılından beri her yıl yaklaşık 21,5 milyon kişinin göç ettiği ve bunun on yıl (2008-2018) içinde toplam 265 milyona ulaştığı belirtilmektedir (UNHCR, 2022). Son on yılda 1,7 milyar insanın sıcak hava dalgaları ve fırtınalar gibi iklim ve hava bağlantılı afetlerden etkilendiği, iklim değişiklikleri nedeniyle 2000'li yıllarda yaşanan doğal afetlerin tüm afetler içerisindeki oranı yüzde 76 iken 2010'larda bu oranın yüzde 83'e yükseldiği ve bu süre zarfında çoğunluğu düşük ve orta gelirli ülkelerden olmak üzere 410 binden fazla insanın ölümünün gerçekleştiği belirtilmektedir (Elmacıoğlu, 2021).

1951 Cenevre Sözleşmesi'nde iklim sebebiyle yerinden edilenlerin mülteci statüsü kapsamında değerlendirilmemesi, bu konunun gecikmeli olarak ülkelerin gündemine girmesine neden olmuştur. Her ne kadar 2013 yılında BM tarafından yayımlanan yıllık raporda "iklim göçmeni" kavramı ilk defa kayıtlara geçmiş olsa da sonraki süreçte bu kavramın uluslararası alanda hukuksal bir çerçevede ele alınmaması nedeniyle ülkeler tarafından mülteci statüsünde değerlendirilmemektedir. Örneğin 2020 yılının Ocak ayında Okyanusya ülkelerinden Kiribati'de yaşayan Ioane Teitiota adlı kişinin, küresel ısınma nedeniyle deniz seviyesinin yükselmesi sonucu evinin sular altında kalma tehlikesine karşı Yeni Zelanda'ya yaptığı iltica başvurusu reddedilmiştir (Safi, 2021:536). Yine de son zamanlarda iklim göçlerinin ülkelerin mevzuatında yer edinmesi için BM gibi ulus-üstü örgütlerin bu konudaki çabaları dikkate değer gelişmelerdir. Özellikle 2015 yılında imzalanan ve Türkiye'nin 2021 yılında onayladığı Paris Antlaşması ile gelecekte muhtemel iklim krizleri ve bunun sonuçlarına ilişkin bir yol haritası çizilmeye çalışılması iklim göçüne dikkat çekilmesi açısından da önemlidir.

4. KÜRESEL GÖÇ ARTIŞI VE ULUSLARARASI GÖÇLERİN GELECEĞİ

Günümüzde uluslararası yapılan göçler önceden tahmin edilenden çok daha hızlı bir oranda artmaktadır. Bugün dünyadaki her yedi kişiden birinin uluslararası göçmen olduğu düşünüldüğünde; yaklaşık 1 milyarın üstünde bir göçmen nüfusunun var olduğuna tanıklık etmekteyiz (Kaypak, Bimay ve Yılmaz, 2018:560). BM Genel Sekreterliği Ekonomik ve Sosyal İşler Nüfus Dairesi (UNDESA) tarafından hazırlanan Uluslararası Göç Raporu verilerine göre 1990 yılında dünya üzerinde 152,97 milyon kişi mekânsal hareketlilik yaşarken, bu rakam 2000 yılında 172,7, 2017 yılında 257,8 ve 2021 yılında 280,58 milyon kişiye ulaşmıştır. Şekil 1'de görüldüğü üzere dünyada son elli yılda uluslararası göçmenlerin sayısı tüm bölgelerde artmış, ancak bu artış Avrupa ve Asya kıtasında çok daha belirgin olarak ortaya çıkmıştır. Yıllara göre sürekli artış gösteren uluslararası göçlere bakıldığında 1990-2017 yılları arası Asya kıtası birinci sırada yer alırken, 2021 yılında Avrupa kıtası ilk sıraya yükselmiştir (IMR, 2022). Bu göçlerin birçoğu, Asya, Afrika ve Ortadoğu coğrafyasından AB ve diğer Batı ülkelerine yapılan göçlerdir. Özellikle 2011 yılında patlak veren Suriye Savaşı ve 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı sonucu bu ülkelerden Avrupa ülkelerine yapılan göçlerin önemli etkisi görülmektedir.

Şekil 1. Yıllara Göre BM Küresel Göç Verileri

Kaynak: World Migration Report, 2022.

Uluslararası göçmenler, dünya nüfusuna oranla düşük (%3,6) olmasına rağmen, ülke düzeyinde büyük farklılıklar gösterebilmektedir. Birleşik Arap Emirlikleri gibi bazı ülkelerde, nüfusun %88'inden fazlası uluslararası göçmenlerden oluşmaktadır. ABD'de, 1970'ten beri yabancı uyruklu sayısı dört katına çıkmış ve bu ülke en büyük varış ülkesi durumuna geçmiştir. 1980'lerde SSCB'nin işgaliyle Afganistan'da başlayan iç savaşlar ve 21. yüzyılın başlarında ABD'nin Afganistan'ı işgali bu ülkeyi dünyanın ana mülteci kaynağı haline getirmiştir (Tunç, 2015:31). Almanya'da ise 8.9 milyon olan göçmen sayısı 16 milyona ulaşarak ikinci varış ülkesi olarak kayda geçmiştir. 2021 yılında dünyadaki göçmenlerin %40'ından fazlası Hindistan, Çin, Bangladeş, Pakistan, Filipinler ve Afganistan dahil olmak üzere altı Asya ülkesi kökenli olduğu ortaya çıkmıştır. Asya ülkeleri dışında Ukrayna, Polonya, Birleşik Krallık, Romanya ve Almanya Avrupa ülkeleri ile Meksika, Rusya, Pakistan ve İran en fazla mülteci kabul eden ülkelerdir (UNHCR, 2011:15). Burada vurgulanması gereken konu, Almanya gibi gelişmiş ülkelere yapılan emek göçü ile Türkiye gibi ülkelere savaş vb. nedenlerle yapılan göçlerin neden olacağı krizlerin aynı olmayacağıdır. Emek göçü yaşanan ülke ile emeğin geldiği ülke arasında savaş vb. bir olay yaşanmadığı sürece herhangi bir göç krizinden söz etmek imkânsızdır. Ancak Suriyeliler göçünde olduğu gibi savaştan kaçanların göç ettikleri ülkelerde ekonomik yük haline gelmesi birçok krize yol açmaktadır.

Günümüz Dünyası, on yıldır devam eden Suriye iç savaşı ve 2022 yılında ortaya çıkan Rusya-Ukrayna savaşı nedeniyle iki önemli göç kriziyle karşı karşıyadır. Bu göç krizleri dünya üzerindeki göç dağılımlarını önemli ölçüde etkilemiştir. 2001 yılında başlayan vekalet savaşlarının devamı olan Suriye'deki iç çatışmalar nedeniyle şimdiye kadar 7 milyonun üzerinde Suriyeli, başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeye göç etmiştir. Yine 24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna işgali büyük bir göçmen krizine neden olmuştur. Farklı kesimler tarafından "ikinci soğuk savaş dönemi" veya ülkeler üzerinden "vekalet savaşları" olarak adlandırılan bu yeni süreçte kentsel savaş sivil altyapıya büyük zarar vermekle kalmamış yüksek açlık, enfeksiyon ve insanların fiziksel ve zihinsel sağlıklarında hızlı bir bozulmaya neden olmuştur (Mukomel, 2017). 1648 yılında

ortaya çıkan Westfalya Devletler Sistemi ve 1945 yılında kurulan BM ile güçlü ulus devletlerin ortaya çıkması ve bunlara bağlı olarak özerk ve özerk olmayan birçok farklı toplulukların varlığı bu vekalet savaşlarının süreceğini ve göçlerin devam edeceğini bize göstermektedir. Nitekim Ukrayna, Irak ve Suriye’de başlatılan savaşların gerekçeleri ve bu savaşların uzun vadeye yayılması da vekalet savaşlarının bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Öte yandan UNHCR’ye göre Suriye, Venezuela, Afganistan, Sudan, Myanmar, Etiyopya, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Somali, Burkina Faso, Nijerya, Afganistan ve Ukrayna’daki çatışmalardan, şiddetten, insan hakları ihlallerinden ve zulümden kaçmak zorunda kalanların yanı sıra iklim değişiklikleri ve COVID 19 gibi hastalıklar nedeniyle yerinden edilen insan sayısının ilk kez 100 milyonu aştığı belirtilmektedir. Bu rakamın 50.9 milyonu ülke içinde yerinden edilenler, geri kalanı ise mülteci, sığınmacı ve diğer gruplardan oluşmaktadır. UNHCR’ye göre bu rakamın, uluslararası göçler açısından eşik değeri aşan bir rakam olduğu ve önlemler alınmaması halinde önümüzdeki yıllarda yeni göç krizleriyle karşı karşıya kalılabileceği ifade edilmektedir (UNHCR, 2022). 2021’in ilk yarısında çoğunluğunu çocukların oluşturduğu göçmenlerden (UNICEF, 2022) sadece 126.700’ü geri dönüş sağlayabilmiştir (UNHCR, 2022). Dolayısıyla geri kalan yüzde seksenin üzerindeki göçmenin hala mülteci olarak farklı ülkelerde hayatlarını sürdürdükleri görülmektedir. Bu durumun yeni göçleri tetikleyeceği konusunda birçok gerekçe ortaya atılmaktadır. Bunların başında Kuzey ve Güney bölgeleri arasında ekonomik ve sosyal koşullardaki eşitsizliğin gittikçe artmasıdır. Siyasal, ekonomik, ekolojik ve demografik olarak birçok insanı sıkıntıya sokacak bu eşitsizliklerin göçleri arttıracığı tahmin edilmektedir. Yine farklı bölgelerdeki etnik ve siyasal çatışmaların gelecekte kitlesel kaçışlara neden olacaktır. Bir başka gerekçe ise hükümetlerin niyeti ne olursa olsun ekonomik çıkarlar için yeni enerji kaynakları ve yeni ticaret bölgeleri yaratacakları ve bununda emek hareketlerine neden olacağı belirtilmektedir (Castles ve Miller, 2008:7-8). Önümüzdeki dönemlerde modernleşme, dekolonizasyon sonucu kurulan yeni devletler ve dengesiz gelişmenin yol açtığı ekonomik, demografik, sosyal, siyasal, kültürel ve çevresel faktörlerdeki hızlı değişiminde göçleri tetikleyeceği belirtilmektedir. Ayrıca daha önce Arap ülkeleri ve Nijerya, Venezuela ve Brunei gibi Arap dışına ve Doğu Asya’ya göçler yaşanırken, gelecekte ise bu yönelimlerin Avrupa, Avustralya ve Kuzey Amerika’ya doğru gerçekleşeceği öngörülmektedir (Castles ve Miller, 2008:214).

Uluslararası göçlerin geleceğine ilişkin çeşitli iddialar ortaya atılmaktadır. İlki, küreselleşmenin hızlandırıcı seyri içinde göç ve yerleşmenin farklı ülkeler arasında oluşturulmuş diğer ekonomik, politik ve kültürel bağlantılarla yakından ilişkili olduğu ve bunun önümüzdeki yıllarda hacim olarak göçleri ve göç karşıtlığını arttıracığı iddiasıdır. Hobsbawm (2008:7), günümüzde küreselleşmenin son yüzyılda yaşanan ulus ötesi göçlerin vardığı ülkelerde sağ eğilimli partilerin göçleri araçsallaştırmasından kaynaklı olarak göç karşıtı yeni eğilimleri ortaya çıkarttığı belirtilmektedir. Özellikle Suriyeli sığınmacıların kalıcı hale geldiği ülkemizde popülist söylem etrafında göçün siyaseten araçsallaştırılması toplumda yabancı düşmanlığı ve mülteci karşıtlığını yükseltmektedir. Bu türden çatışmaların yeni göçleri tetikleyeceği de ifade edilmektedir (Özmete, Yıldırım ve Duru, 2018:196). Diğer yandan ülke çapında sığınmacıların hayatın her alanında görünürlüğünün artması ve göç edilen yerlerde

oturanlarla sık sık karşı karşıya kalınması ülke içinde çatışmaları tetiklemektedir. Bu çatışma, kendi kültürünü “en iyi”, “en üstün”, ötekinin kültürünü ise “değersiz”, “işe yaramaz” gören, şiddet hareketlerini, işkenceleri, zorbalığı içeren etnik temelli milliyetçilik dalgalarının öteki algısını beslemesi nedeniyle daha da artmaktadır (Ateş ve Yavuz, 2107:1297). Bu durum göç edilen yerde oturanların göçmenlere bakış açısıyla, ulusal medyanın ve siyasetin ayrımcı söylemlerinin bir araya gelmesiyle fay hatları daha da kırılğan hale gelmektedir. Özellikle uzun sürelere yayılan ve kalıcı hale gelen göçmenler, yerleşiklerin huzursuzluğunu arttırmakta ve göçmenlere yönelik “ötekileştirme”, “nefret söylemi” ve “şeytanlaştırma” pratiklerini körüklemektedir (Castles ve Miller, 2008:645).

İkinci iddia, göçlerin sosyal ağlar sayesinde yeni etnik cemaat ve azınlıkların oluşmasına neden olacağı ve toplumsal değişmeyi göçmenler lehine hızlı bir şekilde sağlayacağıdır. Göçler sonucunda etnik ve kültürel açıdan farklı olan toplulukların ortaya çıkışı, yabancı işçi alımları bu oluşumları kaçınılmaz kılmaktadır. Öne sürülen diğer bir iddia ise göçlerin ulus-aşırı toplulukları ortaya çıkaracağıdır. Sayıları gittikçe artan göçmenlerin basitçe bir toplumdan diğerine hareket etmedikleri, ancak iki veya daha çok yerde önemli ve yinelenen bağlantıları sürdürmeye çalıştıkları ve dolayısıyla yayılma hızlarının küreselleşmeyle kolaylaştığı belirtilmektedir. Şimdilik göçmenlerin küçük bir kısmını oluşturan ulus-aşırı grupların uzun vadede toplumsal kimlik ve siyasal kurumlar açısından büyük sonuçları olması beklenmektedir (Faist, 2003). Dördüncü iddia, etnik azınlığa dayalı göçmen grupların öteki-tanımı ve kendilik-tanımının birleşimiyle özellikle sosyo-ekonomik krizlerde ayrımcılığa karşı politize olabilmesidir. Bu durum zamanla sadece göçmenler için değil alıcı ülkeler içinde önem kazanacak ve toplumsal soruna sebebiyet verebilecektir. Son olarak göçmenlerin oluşturduğu etnik farklılıklar ulus-devlet içerisinde vatandaşlık gibi merkezi politik kurumlardaki değişime büyük bir ihtimalle katkı sunacağı iddia edilmektedir. Bu durumun aynı zamanda ulus-devletin doğasını da etkilemesi beklenmektedir (Castles ve Miller, 2008:65).

Sonuç olarak dünyada yaşanan göçlerin önemli bir bölümünün düzensiz göçler olması gelecekte göç krizlerinin artacağını göstermektedir. Bunun nedenleri arasında insani gelişme düzeyi çok yüksek olan ülkelerin vatandaşları, dünyadaki diğer tüm ülkelerin yaklaşık yüzde 85’ine vizesiz seyahat edebilmeleridir. Bunun dışında dünyanın birçok ülkesine yasal olmayan yollardan düzensiz göçler gerçekleşmektedir. Bu durum ulusal ve uluslararası alanda küresel bir denge ve güvenlik sorunu olarak ortaya çıkmaktadır (Kümbetoğlu, 1997:272). Göçler, ulus devletin manevra alanını daraltmakta, sınırları içerisinde daha yüksek bir etno-kültürel çeşitlilik ortaya çıkartmakta ve böylece geleneksel ve kimliksel sınırların birbirine karışmasına neden olmaktadır (Abadan-Unat, 2002:297). Özellikle “etnik hareketlilik” ülkelerin ulusal bütünlüğü üzerinde bir tehdit olarak algılanmaktadır (Smith, 2002:280-286). Ülkeler, bu gün itibarıyla sınırlarında güvenlik önlemleri alarak, yasallaştırmalar yaparak ve geri kabul anlaşmaları imzalayarak bunun önüne kısmen geçmeye çalışmaktadırlar.

Bugün dünyada birçok ülkede her zamankinden daha fazla göçmen nüfus bulunmakta ve gelecekte artacağı öngörülmektedir. Dünyada soğuk savaş, vekalet savaşları veya iç çatışmaların devam edeceği beklentisi, ABD’nin Çin ve Rusya’yı çevreleyen politikaları, Çin ve Hindistan arasındaki anlaşmazlıklar, Çin’in

Myanmar'a baskısının sürmesi uluslararası göçlerin geleceği konusunda karamsar bir tablo karşımıza çıkartmaktadır. Dahası Rusya-Ukrayna savaşı hızını yitirse bile Asya-Pasifik bölgesinde yeni gelişmelerin ortaya çıkacağı beklenmektedir. Özellikle Kore Yarımadasındaki gelişmeler bu tezi doğrulamaktadır. Günümüzde Somali'de kuraklık, Mozambik'te Eloise Kasırgası gibi olaylar nedeniyle bir milyona yaklaşan zorunlu yerinden edilme iklim sorunsalını tekrar gündeme getirmiştir. Ayrıca bu kriz nedeniyle özellikle Afrika bölgesinde yeni bir kıtlık dalgasının ortaya çıkacağı BM Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından sıklıkla dile getirilmektedir. Hükümetler arası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) Altıncı Değerlendirme Raporu ve BM Afet Riskini Azaltma Ofisi'nin (UNDRR) Afet Riskini Azaltma Küresel Değerlendirme Raporu'na göre 2021 yılı içerisinde dünya çapında yaklaşık 31 milyon insan afetler nedeniyle yerinden edildiği belirtilmektedir. Bu oranın 2030 yılında kuraklıklarda yüzde 30'luk bir artış ve aşırı sıcaklık olaylarının sayısında üç kat artış ile 10 kattan fazla artacak olan afetler nedeniyle daha da artacağı ön görülmektedir (IOM,2022). Bu konuya dikkat çekmek için 2022 yılında Endonezya'nın Bali kentinde Küresel Afet Riskini Azaltma Platformu (GP2022) gerçekleştirilmiştir. Benzer şekilde IOM tarafından Etiyopya, Afganistan, Bangladeş, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Sudan, Mozambik, Güney Sudan ve Nijerya dahil 30'dan fazla ülkede 250'den fazla Risk Azaltma ve İklim Değişikliğine Uyum ile ilgili proje uygulamaktadır (IOM, 2022). Türkiye'de de 2021 yılı içerisinde özellikle Akdeniz Bölgesi'nde yaşanan orman yangınları, Karadeniz'de yaşanan sel felaketleri ve Güney bölgesine düşen yağış miktarı ve kuraklık iklim değişikliklerinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmektedir (Tuğaç, 2022:38). Dolayısıyla dünyada ve ülkemizde başta iklim değişiklikleri olmak üzere savaş, çatışma ve ekonomik rekabet nedeniyle önümüzdeki yıllarda bireysel ve kitlesel göçlerin daha yoğun bir şekilde görüleceği ve bunun yeni uluslararası göç krizlerine yol açacağı öngörülmektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, insanoğlunun var olduğu günden beri çeşitli nedenlerle mekânsal hareketlilikler yaşadığı ve bu hareketliliklerin günümüzde artarak devam ettiği belirtilmiştir. Ayrıca yaşanan adaletsizlikler, çevresel sorunlar, iklim değişiklikleri ve çatışmalar nedeniyle göçlerdeki artışın önümüzdeki dönemlerde artarak devam edeceği ve yeni göç krizlerine neden olacağı ifade edilmiştir. Özellikle göçün küreselleşmesi ile birlikte göç olayından yalnızca muhatap ülkeler değil tüm dünyadaki ülkeler etkilenmeye başlamış ve kitlesel göçlerin yönü de göç krizlerine bağlı olarak değişmiştir. Göçlerdeki bu artışlar, kıtadan kıtaya ve ülkeden ülkeye belli dönemlerde farklılıklar gösterse de, küreselleşme ve bilgi iletişim teknolojisindeki gelişmelere bağlı olarak gelişmiş Batı ülkelerine doğru olacağı ön görülmektedir.

Göç krizleri, göç veren ve alan ülkelerin göç yönetimi politikalarının yanı sıra göç süreçlerinde sosyal ağlar sayesinde yeni etnik cemaat ve azınlıkların ortaya çıkmasıyla birlikte oluşan karşılıklardan da ortaya çıkmaktadır. Gelişmiş ülkelerde etnosentrik merkezli bakış açılarının artması nedeniyle önümüzdeki dönemlerde de entegrasyon sorunlarının artacağı ve bunun yeni krizlere yol açacağı düşünülmektedir. Öte yandan göçlerin ulus-aşırı toplulukları etnik azınlığa dayalı ortaya çıkarması ayrımcılığa karşı politize olmuş bir göçmen topluluğunu

yaratmakta ve bu durumun vatandaşlık temelinde ulus-devletin doğasını etkilemesi beklenmektedir. Ayrıca son yıllarda BM'nin de üzerinde önemle durduğu iklim değişikliğinin gelecekte çok daha büyük göç krizlerine neden olacağı öngörülmektedir. Dolayısıyla göçlerin önümüzdeki dönemlerde vekalet savaşlarının da etkisiyle çeşitlenerek ve artarak devam edeceği söylenebilir. Peki ama, uluslararası göçlerin tümüyle ortadan kaldırılmasının imkânsız olduğu düşünüldüğünde artan uluslararası göçlerin durdurulması veya minimize edilmesi için neler yapılabilir?

Yukarıda soruya elbette yanıt vermek kolay değildir. Kaldı ki bu çalışma daha çok göçlerin geleceğine ilişkin tespitler yapmaya çalışmıştır. Yine de bu çalışmanın genelinden yola çıkarak birkaç öneri geliştirilebilir. Birincisi, insan hakları bağlamında devlet merkezli bakış açısından hümanist bakış açısına geçilmesidir. Özellikle göç yönetimi politikalarının denetim ve entegrasyon boyutunun toplumda “etnosentrik”, devlet yönetiminde ise “güvenlik” ağırlıklı bakış açılarının önüne geçilmesi gerekmektedir. İkincisi, göç edenlerin geriye dönüşü ile mümkün olabileceği konusunda uluslararası göç örgütlerinin vereceği kararların bağlayıcılığının artırılmasıdır. Üçüncüsü, göçlerin yöneldiği ülkelerde izlenen politikaların göçmenler ve göç edilen yerler üzerinde yaratacağı güvenlik eksenli politikalar yerine ekonomik ve siyasi bütünleşmeyi sağlayacak yeni bir göç politikasının hayata geçirilmesidir. Son olarak özellikle iklim göçleri konusunda uluslararası camianın farkındalığının artırılmasına yönelik bağlayıcı politikaların hayata geçirilmesidir.

Sonuç olarak bu çalışmada, göç olgusunun günümüzde olduğu gibi gelecekte de hayatımızın içinde yer alacağı ifade edilmiş ve bu sorunun, evrensel insan hakları bağlamında dayanışma ve sorumluluğu esas alan, farklılıkların bir arada yaşamasını sağlayan sürdürülebilir bir göç politikasının nasıl belirlenebileceğine ilişkin kapsamlı bir siyasi yol haritasına ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. Uluslararası aktörlerin belirleyeceği siyasi yol haritasına devletlerin de kayıtsız ve koşulsuz olarak uyması gerektiği ayrıca ifade edilmiştir. Unutulmamalıdır ki küresel bir köye dönüşen dünyada “ortak akıl” ile hareket edilmemesi halinde hiçbir toplum göç krizlerinin etkilerinden azade kalamayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, Nermin (2002), **“Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa”**, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akdeniz, Ercüment (2014), **“Suriye Savaşının Gölgesinde Mülteci İşçiler”**, Evrensel Basım Yayın, İstanbul.
- Aksoy, Asu (2007), **“Göçmenlik Deneyimine Kozmopolit Perspektiften Bakış”** (Ed.: Ayhan Kaya Ve Bahar Şahin), Kökler Ve Yollar: Türkiye’de Göç Süreçleri içinde (ss. 421-443), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Aktaş, Munise Tuba (2015), **“Göç Olgusu Ekonomik Kalkınmada İtici Güç Olabilir Mi?”** Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:7, Sayı:1, ss. 37-48.
- Aleshkovski, Ivan A. (2017) **“Globalization of International Migration: Social Challenges and Policy Implications”**, Rudn Journal of Sociology, Volume: 17, Issue:2, ss. 213-224. Doi: 10.22363/23_13_2272_2017_17_2_213_22.
- Apak, Hıdır (2014), **“Suriyeli Göçmenlerin Kente Uyumları: Mardin Örneği”**, Mukaddime, Cilt:5, Sayı:2, ss. 53-70.
- Aslan, Güler Güneş ve Güngör, Fethi (2019), **“Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Göç Sonrası Yaşadığı Sorunlar: İstanbul Örneği”**, OPUS, Cilt: 11, Sayı:18, ss. 1602-1632. Doi: 10.26466/Opus.558512.
- Ateş Hamza ve Yavuz, Öznur (2017), **“Göçmen, Ötekileştirme Ve Çok Kültürlülük”**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:22, Sayı:12, ss. 1287-1301.
- Barnett, Thomas (2005), **“Pentagon’un Yeni Haritası”** (Çev. Cem Küçük), 1. Baskı, 1001 Kitap, İstanbul.
- Bimay, Muzaffer (2020), **“Onuncu Yılında Suriyeli Sığınmacıların Kente Entegrasyonu Ve Gelecek Beklentileri: Batman Örneği”**. Mukaddime, Cilt:11, Sayı:2, ss. 348-381.
- Bimay, Muzaffer (2019), **“Suriye Krizi Bağlamında Uluslararası Göçün Yönetimi: Mardin Örneği”**, (Eds.) Prof. Dr. Zafer Gölen Prof. Dr. Hasan Babacan, Sosyal Beşeri Ve İdari Bilimler’de Akademik Çalışmalar içinde (ss. 1132-1158), İVPE.
- Bimay, Muzaffer (2021), **“Yükseköğretimde Okuyan Suriyelilerin Eğitim Sorunları Ve Beklentileri: TRC3 Bölgesi (Mardin, Batman, Siirt, Şırnak) Üniversiteleri Örneği”**, Millî Eğitim, Cilt:50, Sayı:1, Özel Sayı/2021, ss. 895-923.
- Bodvarsson, Örn B. ve Berg, Henric Van (2009) **“The Economics of Immigration: Theory and Policy”**, Springer, Heidelberg, Berlin.
- Bulut, Yakup ve Bimay, Muzaffer (2021), **“Göç Politikaları Açısından Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu Üzerine Bir İnceleme”**, İçinde İ. Kalaycı ve G. Kalmış (Eds.), Çağlar boyu göç (tarih-kültür-medeniyet) (ss. 433-458). Gazi Kitabevi, Ankara.
- Bulut, Yakup ve Bimay, Muzaffer (2020). **“Göçe İlişkin Kavram ve Kuramlar.”** İçinde Y. Bulut ve S. Akın (Edl.), (ss. 9-32) Ulusal ve Küresel Boyutlarıyla Göç ve Mülteci Sorunu, Çizgi Kitabevi.
- Bulut, Şehadet, Kayagil, Tuğçe ve Karpuz Nuran (2016), **“Suriyeli Sığınmacılarla Sağlık Sektöründe Yaşanan İletişim Sorunları Üzerinde Bir Araştırma: Kilis İli Örneği”**, (Ed.) Mustafa Paksoy, Kazım Sarıçoban, Elif Yildirimci, Özcan Özkan, II. Uluslararası Ortadoğu Konferansları: Ortadoğu’daki Çatışmalar Bağlamında Göç Sorunu İçinde (ss. 295-313), Kilis 7 Aralık Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi.

- Bury, John Bagnell (1928) **“The Invasion of Europe by The Barbarians”**.
<https://www.northvegr.org/scribe/>.
- Brewer, Kelly T. ve Yükseker, Deniz (2006) **“A Survey on African Migrants and Asylum Seekers In İstanbul”**, Research Report, Mirekoc, İstanbul.
- Castells, Miller (1997), **“Kent, Sınıf, İktidar”**, (Çev. Asuman Erendil), Bilim Ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Castles, Stephen ve Miller, Mark J. (2008), **“Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri”**, (Çev. Bülent Uğur Bal ve İbrahim Akbulut), 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Cohen, Robin (1997), **“Diasporas, The Nation-State, And Globalisation”**, Global History and Migrations, 1st Edition, Imprint Routledge.
- Crisp, Jeff (1999), **“Policy Challenges of The New Diasporas: Migrant Networks and Their Impact On Asylum Asylum Flows and Regimes”**, Research Unit, UNHCR Cp 2500, Ch-1211 Geneva Switzerland Regimes.
- Çelebi, Özlen (2011), **“Kuramların Sessizliği: Liberalizm, Realizm Ve İltica Rejiminin Kuruluşu”**, Ö. Çelebi, S. Özçürümez Ve Ş. Türkay (Der.), İltica, Uluslararası Göç Ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem Ve Politika İçinde (ss. 9-26), UNHCR, Ankara.
- Çetin, İhsan (2016), **“Türkiye’de Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Ve Kültürel Entegrasyonu”**, Sosyoloji Dergisi, Sayı:34, ss. 197-222.
- Develi, Erdem Selman (2017), **“21. Yüzyılda Göç Olgusu: Uluslararası Ekonomi Politikası”**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı:22 (Göç Özel Sayısı), ss. 1348-1349.
- Duğan, Özlem ve Gürbüz, Salih (2018), **“Suriyeli Sığınmacıların Sosyal Entegrasyonuna Yönelik Bir Araştırma”**, Electronic Turkish Studies, Cilt:13, Sayı:26, ss. 529-546. Doi: 10.7827/Turkishstudies.14625.
- Duman Tuba (2019), **“Toplumsal Uyum İçin Eğitimin Önemi: Türkiye’deki Suriyeliler Örneği”**, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Sosyal Ve Beşeri Bilimler Fakültesi, Sayı:41, ss. 343-368 Doi Number: Doi.Org/10.21497/Sefad.586638.
- Düvell, Franck (2006), **“Irregular Migration: A Global, Historical and Economic Perspective”**, Düvell, F. (Ed) İn Illegal Immigration in Europe, Palgrave Macmillan, Londra. Doi.Org/10.1057/9780230555020_2.
- Elmacıoğlu, Lale (2021), **“Küresel Salgın, Krizler, Deprem Ve Seller Uzmanlar Uyardı: İklim Değişikliği Nedeniyle Afetler Artıyor”**, <https://www.independentturkish.com/>(10.08.2022).
- Faist, Thomas (2003), **“Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar”**, (Çev.: A. Z. Gündoğan ve C. Acar), Bağlam Yayınları, Ankara.
- Giddens, Anthony (2010). **“Göçmenlerin Emek Piyasası Üzerindeki Etkisi.”** İn Anthony Giddens (Ed.), (ss. 522-527), Sosyoloji Başlangıç Okumaları, Say Yayınları, Ankara.
- Giddens, Anthony, ve Sutton Philip W. (2014), **“Sosyolojide temel kavramlar”**, (Çev. A. Esgin), Phonex Yayınevi, Ankara.
- Görgün, Melih (2018), **“Ekonomi Temelli Göç Yaklaşımları Perspektifinde Göçmenlerin Karar Alma Süreçleri”**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:23, Sayı:3, ss.1153-1162.
- Harvey, David (2015), **“Sermayenin Mekânları”**, Sel Yayıncılık, İstanbul.
- Hepaktan, Erdem ve Çınar, Serkan (2011), **“Küreselleşmenin Ekonomik Entegrasyon Üzerine Etkileri”**, International Conference On Eurasian Economies, ss. 68-77.

- Hobsbawm, Eric, (2008), **"20. Yüzyılda Savaş Ve Barış", Küreselleşme, Demokrasi Ve Terörizm**, (Çev. Osman Akınhay), Agora Yayınları, İstanbul.
- Huysmans, Jef (1998), **"Security! What Do You Mean? From Concept to Thick Signifier"**, European Journal of International Relations, Volume:4, Issue:2, ss. 226-255. Doi:10.1177/1354066198004002004.
- International Migration Report [IMR], 2022. https://www.iom.int/Search?Keywords=Ukraine%20response%202022&Type%5b0%5d=Situation_Report&Region_Country=Ukraine&Created=All. (27.01.2022).
- International Organization for Migration [IOM] (2022). <https://www.iom.int/News/Iom-Calls-Urgent-Investment-Building-Resilience-And-Adaptation-Future-Disaster>, (17.01.2022).
- İçduygu, Ahmet ve Sirkeci, İbrahim (1999), **"Cumhuriyet Dönemi Türkiye'sinde Göç Hareketleri"**, (Ed.) Oya Baydar, 75 Yılda Köylerden Şehirlere içinde, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- İçduygu, Ahmet ve Biehl, Kristen (2012), **"Türkiye'ye Yönelik Göçün Değişen Yönü"**, (Ed.) Ahmet İçduygu, Kentler ve Göç içinde (9-72), Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- İçduygu, Ahmet, Sema Erder ve Ömer Faruk Gençkaya (2014), **"Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Devlet Ötesi Dönüşümlere"**, MireKoç Raporları, Koç Üniversitesi Koç Araştırmaları Merkezi, İstanbul.
- İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, (2022). <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>(21.01.2022).
- Joppke, Christian (1996), **"Multiculturalism And İmmigration: A Comparison Of The United States, Germany, And Great Britain"**, Theory and Society, Sayı: 25, ss. 449-500, Doi.Org/10.1007/Bf00160674.
- Karasu, Mithat A. (2016), **"Şanlıurfa'da Yaşayan Suriyeli Sığınmacıların Kentle Uyum Sorunu"**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 21, Sayı:3, ss. 995-1014.
- Karpat, Kemal H. (2013), **"Osmanlıdan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler"**, Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kartal, Zeki (2007), **"Kavramsal ve Tarihsel Yönleri İle Küreselleşme"**, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:8, Sayı:2, ss. 251-263.
- Kaypak, Şafak ve Bimay, Muzaffer (2016), **"Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği"**, Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, Cilt:6, Sayı:1, ss. 84-110.
- Kaypak, Şafak, Bimay, Muzaffer ve Yılmaz, Vedat (2017), **"Uluslararası Göç Ve Mülteci Sorunlarının Çözümünde Yerel Yönetimlerin Rolü: Batman Örneği"**. İçinde A. Yatkın (Ed.), (ss. 1179-1194), Uluslararası 11. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı.
- Kazgan, Gülten (2005), **"Türkiye Ekonomisinde Krizler (1929-2001) "Ekonomi Politik" Açısından Bir İnceleme"**, 1. Baskı, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Kınal, Füzün (1983), **"Eski Mezopotamya Tarihi"**, Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Kirişçi Kemal ve Karaca, Sema (2015), **"Hoşgörü Ve Çelişkiler: 1989,1991 Ve 2011'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akımları"**, (Ed.) M. Murat Erdoğan-Ayhan Kaya, Türkiye'nin Göç Tarihi-14. Yüzyıldan 21. Yüzyıla

Araştırma Makalesi

DOI: 10.47147/ksuiibf.1173561

Makale Geliş- Kabul Tarihi: 10.09.2022- 27.12.2022

- Türkiye'ye Göçler İçinde (ss. 295-314), İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Koser, Khalid (2007), **"International Migration: A Very Short Introduction"**, Oxford University, Oxford.
- Köroğlu, Kemalettin (2006), **"Eski Mezopotamya Tarihi"**, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kümbetoğlu, Belkis (1997), **"Göçmenlik Mültecilik, Yeni Bir Yaşam ve Sonrası"**, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı (Mersin-Kasım1996) içinde (ss.271-280), Ankara: DİE (Yayın No: 2046) Ve Sosyoloji Derneği (Yayın No: 5) Ortak Yayını.
- Kymlicka, Will (2012), **"Çok Kültürlülük: Başarı, Başarısızlık ve Gelecek"**, (Çev. Fatih Öztürk), İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:70, Sayı:2, ss. 297-332.
- Manning, Patrick (2005), **"Migration In World History"**, Routledge, New York And London.
- Massey, Douglas S., Arango, Joaquin, Hugo, Graeme, Kouaouci, Ali, Pellegrino, Adela ve Taylor, J. Edward (1998), **"Worlds In Motion: Understanding International Migration at The End of The Millennium"**, Clarendon Press. Oxford.
- Mills, Melinda (2009), **"Globalization and Inequality"**, European Sociological Review, Cilt:25, Sayı:1, ss. 1-8. DOI: 10.1093/esr/jcn046.
- Mukomel Vladimir (2017), **"Migration Of Ukrainians to Russia In 2014-2015"**, (Eds.) Pıkulicka-Wilczewska V. ve Uehling G. Migration and the Ukraine Crisis içinde (ss. 105-116), [https://www.e-ir.info/2017/05/04/migration-of-ukrainians-to-russia-in-2014-2015/\(23.05.2022\)](https://www.e-ir.info/2017/05/04/migration-of-ukrainians-to-russia-in-2014-2015/(23.05.2022)).
- Philips, Christopher (2012), **"Turkey's Syria Problem. Public Policy Research"**, IPPR, Volume:19, Issue: 2, ss. 137-140.
- Smith, Anthony D. (2002), **"Küreselleşme Çağında Milliyetçilik"**, (Çev.:D. Kömürçü), Everest Yayınları.
- Süleymanov, Abulfez (2016), **"Sultanbeyli İlçesindeki Suriyelilerin Yaşam Deneyimleri"**, Suriyeli Mülteci Çocuklarla El Ele Projesi Sonuç Raporu, ss. 1-51.
- Taş, İ. Ethem, Koçar, Hatice & Çiçek, Yeter (2017), **"Mülteci Sorununun Çözümüne İlişkin Yeni Bir Yapılanma: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü"**, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Göç Özel Sayısı, ss. 1369-1383.
- Tekeli, İlhan ve Erder, Leila (1978), **"Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler"**, Hacettepe Üniversitesi Yayınları, Ankara.
- Tok, Nazfız ve Korkut, Recep (2012), **"Küreselleşme Ve Yerinden Olma Sorununun Çevresel Güvensizliklere Bağlı Değişen Tabiatı Bağlamında İklim Mültecileri"**, Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 32, Sayı:1, ss. 1-16.
- Tuğaç, Çiğdem (2022). **"İklim Değişikliği Krizi Ve Şehirler"**. Çevre Şehir Ve İklim Dergisi, 1 (1), ss. 38-60.
- Tunç, Ayşe (2015), **"Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme"**. TESAM Akademi Dergisi, Cilt:2, Sayı: 2, ss. 29-63.
- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR], (2021). <https://www.unhcr.org/>.(21.07.2022).

Araştırma Makalesi
DOI: 10.47147/ksuiibf.1173561
Makale Geliş- Kabul Tarihi: 10.09.2022- 27.12.2022

- United Nations High Commissioner for Refugees [UNHCR] (2022). [www.Uhcr.Org/History-Of-Unchr.](http://www.uhcr.org/history-of-unhcr)
- Wimmer, Andreas., ve Schiller, Nina Glick. (2003), "Methodological Nationalism, The Social Sciences, And the Study of Migration: An Essay in Historical Epistemology", *International Migration Review*, Volume:37, Issue:3, ss. 576-610.
- World Migration Report, (2022). [https://Worldmigrationreport.iom.int/Wmr-2022-Interactive/](https://worldmigrationreport.iom.int/wmr-2022-interactive/).(14.03.2022).
- Yılmaz, Kürşad ve Horzum, Mehmet B. (2005), "**Küreselleşme, Bilgi Teknolojileri Ve Üniversite**", İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Cilt:6, Say:10, ss. 103-121.